

Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m.

ISSN 2002-1054, Artikelnummer 2015-10-13
Utgivare: Rättschef Pär Ödman, Socialstyrelsen

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vissa åtgärder i hälso- och sjukvården vid dödsfall;

**HSLF-FS
2015:15**

Utkom från trycket
den 4 november 2015

beslutade den 6 oktober 2015.

Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 2 § 1 och 4 och 4 § 5 förordningen (1985:796) med vissa bemyndiganden för Socialstyrelsen att meddela föreskrifter m.m. samt 19 § begravningsförordningen (1990:1147) och beslutar följande allmänna råd.

Föreskrifterna och de allmänna råden är utarbetade efter samråd med Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket och Skatteverket.

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas i verksamhet som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Ledningssystem

2 § Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår att varje vårdgivare ansvarar för att det finns sådana processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs i dessa föreskrifter.

Allmänna råd

Processer och rutiner för de åtgärder som behöver vidtas vid ett dödsfall bör utarbetas i samarbete med andra aktörer som t.ex. socialtjänsten, Polismyndigheten, Skatteverket, Rättsmedicinalverkets rättsmedicinska avdelningar, huvudmännen för begravningsverksamheten och företrädare för begravningsbyråerna.

Fastställande av dödsfall

3 § Enligt 2 § lagen (1987:269) om kriterier för bestämmande av människans död ankommer det på läkare att i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet fastställa att döden har inträtt.

Dokumentation av dödsfall

4 § Den läkare som vid ett dödsfall har fastställt att döden inträtt ska i den avlidnes patientjournal ange

1. när och på vilket sätt döden fastställts, och
2. om och i så fall hur den avlidne identifierats.

Identitetsband

5 § Den läkare som har fastställt att döden inträtt ska ansvara för att en avlidens vars identitet är känd förses med ett identitetsband eller motsvarande, om ett sådant saknas.

Allmänna råd

Om personnummer saknas, bör den avlidnes namn samt samordningsnummer eller födelsedatum anges på identitetsbandet. Bandet bör fästas runt den avlidnes hand- eller fotled.

Övrig dokumentation

6 § Den läkare som har fastställt att döden inträtt och i och med det har ansvar för att utfärda dödsbevis och dödsorsaksintyg enligt 15 och 16 §§ begravningsförordningen (1990:1147) samt i förekommande fall göra en polisanmälan enligt 4 kap. 4 § första stycket begravningslagen (1990:1144) ska i den avlidnes patientjournal ange vem som har åtagit sig att fullgöra en sådan uppgift om han eller hon inte själv fullgör den.

7 § Den läkare som har utfärdat ett dödsbevis eller ett dödsorsaksintyg enligt 4 kap. 2 § begravningslagen (1990:1144) ska behålla en kopia av beviset eller intyget. Kopian ska utgöra en journalhandling.

Information till närstående

8 § Av 2 § förordningen (1996:933) om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården framgår att verksamhetschefen ska ansvara för att närstående omedelbart underrättas när en patient avlider.

Allmänna råd

Närstående bör om de så önskar även få besked om dödsorsaken, under förutsättning att det inte finns hinder enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller tystnadsplikt enligt 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen (2010:659). Om dödsorsaken inte är känd och besked därför inte kan lämnas i samband med underrättelsen om dödsfallet, bör de närstående informeras om vem de kan vända sig till för att få besked.

Yttre undersökning

Undersökningens omfattning

9 § Den läkare som enligt 15 § begravningsförordningen (1990:1147) ska göra en yttre undersökning av en avlidne ska klarlägga om det finns skäl att anmäla dödsfallet till Polismyndigheten.

Läkaren ska undersöka kroppens hela hudyta, ögonens bindehinna, öron- och näsöppningarna samt munhålan. Om undersökningen görs på den plats där kroppen påträffades, ska läkaren om möjligt även inspektera kroppens läge.

Allmänna råd

Om det vid undersökningen konstateras att det finns skäl för polisanmälan, bör den avlidnes kläder och andra föremål på platsen där kroppen påträffades inte röras mer än nödvändigt. Om kläder måste tas av eller klippas upp, bör man undvika att förstöra spår av t.ex. knivhugg. Kläder och andra föremål bör sparas så att de på begäran kan lämnas till polisen.

10 § Läkaren ska vid undersökningen av den avlidne efterforska om denne har något explosivt implantat, såvida detta inte redan är känt.

Dokumentation

11 § I den avlidnes patientjournal ska anges

1. vilken läkare som har utfört undersökningen,
2. tidpunkten för undersökningen, samt
3. vilka fynd som har gjorts.

Allmänna råd

Om det finns skäl för polisanmälan, bör det anges i patientjournalen vilka åtgärder som har vidtagits

- på platsen där kroppen efter den avlidne påträffades, och
- efter att kroppen flyttats till t.ex. ett sjukhus eller en rättsmedicinsk avdelning.

12 § Om undersökningen av den avlidne inte har kunnat slutföras på platsen där kroppen påträffades, ska det vidare i patientjournalen anges

1. att kroppen har flyttats,
2. vilken läkare som har slutfört undersökningen, och
3. vid vilken tidpunkt undersökningen har slutförts.

Om kroppen efter den avlidne har överlämnats till Rättsmedicinalverket för rättsmedicinsk undersökning, ska detta anges i patientjournalen.

Polisanmälan

Kriterier för polisanmälan

13 § Enligt 4 kap. 4 § första stycket begravningslagen (1990:1144) ska den läkare som fastställt att döden har inträtt eller som i annat fall ska utfärda dödsbeviset snarast möjligt anmäla dödsfallet till Polismyndigheten om förhållandena vid ett dödsfall är sådana att det kan finnas skäl för en rättsmedicinsk undersökning enligt lagen (1995:832) om obduktion m.m.

14 § En anmälan till Polismyndigheten ska göras i följande fall.

1. Om ett dödsfall har eller kan ha orsakats av yttre påverkan, dvs. skada eller förgiftning tillfogad

- av någon annan person än den som har avlidit,
- genom olycksfall, eller
- genom självmord

och inte enbart av sjukdom.

2. Om det är svårt att avgöra om ett dödsfall har orsakats av yttre påverkan

- när någon anträffas död och tidigare sjukdom eller sjukdomsbild inte kan förklara dödsfallet, dvs. vid helt oväntade dödsfall hos både barn och vuxna,
- när en missbrukare anträffas död, eller
- vid framskriden förruttnelse.

3. Om ett dödsfall kan misstänkas ha samband med fel eller försumelse i hälso- och sjukvården.

4. Om en avliden inte har kunnat identifieras.

15 § En läkare ska vid bedömningen av om en polisanmälan ska göras alltid beakta

1. vad som har framkommit vid den yttre undersökningen av den avlidne,
2. förhållanden och fynd på platsen där kroppen efter den avlidne påträffades,
3. uppgifter från den avlidnes patientjournal och närstående om tidigare sjukdom eller sjukdomsbild, samt

4. övriga relevanta omständigheter vid dödsfallet.

Läkaren ska rådfråga Polismyndigheten i de fall han eller hon är osäker på om en polisanmälan ska göras eller inte. Om Polismyndigheten har rådfrågats, ska det dokumenteras i den avlidnes patientjournal.

Klinisk obduktion

16 § Om det vid en klinisk obduktion enligt 6 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. kommer fram omständigheter som talar för att en polisanmälan ska göras, ska den läkare som utför obduktionen ansvara för detta. Obduktionen ska avbrytas i avvaktan på besked från Polismyndigheten om rättsmedicinsk undersökning.

Dokumentation

17 § Den läkare som har gjort en polisanmälan ska i den avlidnes patientjournal ange

1. tidpunkten för när anmälan gjordes,
2. när och på vilket sätt dödsbeviset lämnades till Polismyndigheten, samt
3. tidpunkten för när läkaren underrättades om Polismyndighetens beslut i de fall myndigheten beslutade att inte göra en rättsmedicinsk undersökning.

Allmänna råd

När ett dödsbevis lämnas till Polismyndigheten enligt 4 kap. 4 § andra stycket begravningslagen (1990:1144) bör en kopia av dödsbeviset samtidigt skickas till Skatteverket.

Avlägsnandet av explosiva implantat

18 § Om en avliden har ett explosivt implantat, ska den läkare som utför den kliniska obduktionen av den avlidne ansvara för att implantatet avlägsnas i samband med obduktionen.

19 § Om ett explosivt implantat har avlägsnats vid en klinisk obduktion eller vid ett ingrepp med syfte att ta ut icke-biologiskt material enligt 23 § lagen (1995:832) om obduktion, ska den läkare som har beslutat om obduktionen eller ingreppet ansvara för att Skatteverket snarast underrättas.

Omhändertagande på bårhus och vid transport dit

20 § Av 6 kap. 8 § patientsäkerhetslagen (2010:659) framgår att den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen ska fullgöra sina uppgifter med respekt för den avlidne samt att närstående ska visas hänsyn och omtanke.

Allmänna råd

Vårdgivaren bör fastställa

- vem som ansvarar för att en avliden förs till ett bårhus, och
- vilken information om en avliden som ska lämnas till transport- och bårhuspersonalen.

Vårdgivaren bör se till att det finns rutiner för

- hur en avliden ska omhändertas vid transport till bårhus,
- hur förväxlingar av avlidna ska förhindras i samband med transport, på bårhus samt vid utlämnande från bårhus,
- hur egendom som följer med en avliden ska förtecknas och omhändertas, och
- hur obehöriga ska förhindras att göra intrång i bårhuslokalerna eller i fordon under transport till och från bårhus.

Vårdgivaren bör

- se till att kroppen efter en avliden förvaras på ett lämpligt sätt för att undvika att behov av balsamering av sanitära skäl uppstår,
- kontrollera att en rättsmedicinsk undersökning eller klinisk obduktion som har planerats även har genomförts innan kroppen efter en avliden lämnas ut,
- dokumentera vem som hämtar en kropp efter en avliden och om denne är en närstående eller en representant för en begravningsbyrå,
- se till att den som hämtar en kropp efter en avliden visar sin legitimation och med en namnteckning bekräftar att han eller hon har tagit emot kroppen och eventuellt medföljande egendom, och
- underrätta Skatteverket i de fall en kropp efter en avliden inte har hämtats från bårhuset och det finns risk för att kroppen inte kommer att kremeras eller gravsättas senast en månad efter dödsfallet.

Balsamering

21 § Av 24 § obduktionslagen (1995:832) framgår att kroppen efter en avliden får balsameras om det av sanitära skäl är nödvändigt för att kroppen ska kunna bevaras till dess kremering eller gravsättning äger rum eller kroppen ska tas i anspråk för anatomisk dissektion.

Allmänna råd

Efter en obduktion av en avliden bör den läkare som har utfört obduktionen ta initiativ till att kroppen, om det behövs av sanitära skäl, balsameras omedelbart.

22 § I hälso- och sjukvården ska patientjournal föras vid balsamering. I journalen ska anges

1. vem som har utfört balsameringen och när den gjordes,
2. vem som har beslutat om balsamering av sanitära skäl enligt 24 § första stycket lagen (1995:832) om obduktion, eller
3. vem som har begärt balsamering enligt 24 § andra stycket samma lag.

Undantagsbestämmelse

23 § Socialstyrelsen kan medge undantag från bestämmelserna i dessa föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

-
1. Denna författning träder i kraft den 1 januari 2016.
  2. Genom författningen upphävs Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1996:29) Vissa åtgärder inom hälso- och sjukvården vid dödsfall.

Socialstyrelsen

OLIVIA WIGZELL

Jenny Gaudio

HSLF-FS
2015:15

HSLF-FS kan laddas ned eller beställas via
Socialstyrelsens publikationsservice
webb: www.socialstyrelsen.se/publikationer
e-post: publikationsservice@socialstyrelsen.se